

Het Linnaeusklokje

KNNV afdeling Noordwest-Veluwe

2023 nummer 2 mei-augustus

*Ontdek
beleef
bescherm*

Van de bestuurstafel

De jaarvergadering van onze afdeling is weer achter de rug. Het jaarverslag van 2022 is doorgenomen en de financiën zijn weer in orde bevonden. Het jaarplan voor 2023 is gepresenteerd en er zijn gelukkig weer veel plannen. Samen hebben we kunnen genieten van een heerlijke lunch en daarna nog van een aangename wandeling door Ermelo's dreven, even een frisse neus gehaald.

Het bestuur telt momenteel 3 personen maar door ziekte van Gerhard zaten Volkert en ik maar met z'n tweeën aan de bestuurstafel tijdens deze jaarvergadering. Dat geeft wel heel goed de kwetsbaarheid van een klein bestuur aan.

Er zijn plannen om wat taken, die niet per se bij het bestuur hoeven te liggen, bij andere leden onder te brengen. Vele handen maken licht werk. Het gaat dan om taken die eens of een paar keer per jaar gedaan moeten worden, zoals Fête de la Nature en Nacht van de Nacht. We gaan daarover op 24 mei met een groot aantal leden in gesprek.

Tijdens de landelijke jaarvergadering op 22 april a.s. in Assen wordt er gestemd over een paar statutenwijzigingen. Een van die wijzigingen betreft onze naamsverandering.

Plan is om het woord 'natuurhistorisch' te veranderen in 'natuur'.

We gaan dan Koninklijk Nederlandse Natuurvereniging heten, en het blijft dus gewoon KNNV. Ook de toevoeging 'Vereniging voor veldbiologie', (toegevoegd eind jaren tachtig) verdwijnt dan uit de officiële naam. Afdelingen kunnen dit desgewenst blijven gebruiken of zelf iets anders toevoegen.

Na deze statutenwijziging zullen alle afdelingen ook hun sta-

Oranje luzernevlinder, foto Ati Vijge

tuten moeten aanpassen. Dat moest toch al vanwege de WBTR-regeling. Onze afdeling zal daar dus bij de volgende jaarvergadering toestemming van de leden voor vragen. Ook zal dan de termijn, waarin men in het bestuur zit, worden verkort van 6 jaar naar 2 jaar, met 4x de mogelijkheid om te verlengen. Daarnaast wordt er een stukje opgenomen over de coördinator. Deze functie hebben wij al heel lang, maar hier stond niets over in onze statuten. Dat gaan we dus rechtzetten.

Zo gebeurt er weer van alles achter de schermen.

Wij als bestuur wensen iedereen weer veel mooie natuurmomenten toe.

Doe gezellig mee met de activiteiten. Keus genoeg!

Ook benieuwd wat de natuur de komende jaren zal merken van de grote overwinning van BBB?

Ati Vijge

In Memoriam Huib Koopman

Eind december 2022 overleed Huib Koopman. Hij was al geruime tijd ziek. Huib was de partner van Lydia Berghuis. Hij is slechts 65 jaar geworden.

Huib was sinds 1998 lid van onze afdeling, waarvan vele jaren van onze fotografiewerkgroep. Het was een rustige, aardige man, die niet op de voorgrond trad maar wel veel wist.

Hij hield vooral van insecten, waaronder vlinders. Hij deed jarenlang mee aan de tellingen van de eitjes van het Gentiaanblauwtje. In de vijver in hun eigen tuin kon hij de ontwikkeling van diverse soorten libellen gadeslaan en fotograferen.

We wensen Lydia veel sterkte toe met het verwerken van dit grote verlies.

Opstapplaatsen voor excursies

Harderwijk: Slingerbos, een zijweg van de Oranjelaan bij het Shell-station iets voorbij nummer 12 tegenover de fietsenstalling van het Korfbalveld. Voor navigatie: Slingerbos 12, Harderwijk

Ermelo: parkeerterrein hoek Groeneweg/Dirk Staalweg voor het Kerkelijk Centrum

Voor de fietstochten is er één startplaats: het VVV-kantoor in Ermelo, Stationsstraat 20, 3851 NH.

Bij twijfel over het doorgaan van excursies, b.v. in verband met het weer, wordt men geadviseerd het Gastenboek op de website te raadplegen.

Op 16 mei 2017 fotografeerde Aad van den Bos deze Schorpioenvlieg. Het is geen vlieg uit de orde Vliegen en muggen maar een aparte orde binnen de grote groep van de insecten. Er zijn wereldwijd ongeveer 500 soorten waarvan er 5 in Nederland voorkomen. Op de foto is te weinig van de vlekken in de vleugels te zien om uit te maken welke soort het precies betreft. Het zijn roofinsecten die ook wel op plantaardig voedsel afkomen. Het staartuiteinde, dat ook helaas moeilijk zichtbaar is, draagt een klein uitsteeksel omhoog, waar ze echter niet mee kunnen steken zoals een schorpioen.

BESTUUR

Netnr: 0341

Voorzitter	Volkert Bakker	voorzitter@noordwestveluwe.knnv.nl	424293
Secretaris	vacant	secretaris@noordwestveluwe.knnv.nl	
postadres		Sperwerhof 14, 3853BV Ermelo	553229
Penningmeester	vacant	penningmeester@noordwestveluwe.knnv.nl	
Bestuurslid	Ati Vijge	awvijge@kpnmail.nl	560901
Bestuurslid	Gerhard Weigand	gerhard@weigand.nl	553229

WEBSITE

Webmaster	Dineke de Visser	webmaster@noordwestveluwe.knnv.nl	
-----------	------------------	-----------------------------------	--

REDACTIE

Redactieadres	Nico de Jong	klokje@noordwestveluwe.knnv.nl	06 84630410
Bezorging	Flory Eibrink	f.eibrink@gmail.com	415931
Activiteitencoördinator	Dick Dooyewaard	dick.dooyewaard@gmail.com	254538
Ledenadministratie	Nico de Jong	leden@noordwestveluwe.knnv.nl	06 84630410

Indien u uw contributie niet per automatische incasso betaalt, wilt u die dan voor 1 maart overmaken?

Voor zover u zelf een automatische overschrijving hebt geregeld, wilt u die dan bijtijds aanpassen?

Contributie 2023: leden € 33,25 , huisgenootleden € 17, jeugdleden € 20,50

IBAN: NL37 TRIO 0338 9474 42 t.n.v. KNNV afd. Noordwest-Veluwe

Onze KNNV-afdeling is een ANBI. Een donatie aan onze KNNV is dan ook in principe - binnen bepaalde regels - fiscaal aftrekbaar.

Een opzegging van het lidmaatschap dient tenminste twee maanden voor aanvang van het nieuwe kalenderjaar schriftelijk of per e-mail door het bestuur te zijn ontvangen.

Netnr: 0341

Coördinator fotografiewerkgroep Camera Natura	Wilma Stoof	w.stoof@planet.nl	419493
Coördinator werkgroep landschapsbeheer	Aart Brons	aartbrons@upcmail.nl	561389
Coördinator paddenwerkgroep	Hans Fondse	jmfondse@gmail.com	557276
	Lynn Knossen	lynnknossen@gmail.com	558391
Coördinator plantenactiviteiten	Anne-Marie Fondse	jmfondse@gmail.com	557276
Coördinator promotieactiviteiten	Jan Willem Jonker	j.jonker380@upcmail.nl	554302
Cursuscoördinator	Peter Pfaff	cursus@noordwestveluwe.knnv.nl	06 10358554
Coördinator vlinderwerkgroep	Peter Pfaff	p.pfaff38@gmail.com	06 10358554
Coördinator vogelactiviteiten	Hans Fondse	jmfondse@gmail.com	557276
Coördinator paddenstoelenact.	Dick Dooyewaard	dick.dooyewaard@gmail.com	254538
	Annemarie Kooistra	aekooistravroegop@hotmail.com	557545
Coördinator werkgroep natuurgegevens	Lex Groenewold	a.w.groenewold@hetnet.nl	561741
Coördinator werkgroep wandelen	Emke van Hemert	wandelen@noordwestveluwe.knnv.nl	06 44140532

Kopij

Kopij voor Het Linnaeusklokje 3-2023 graag vóór 1 augustus 2023 mailen naar de redactie:

klokje@noordwestveluwe.knnv.nl.

Een overzicht van wensen voor het aanleveren van kopij kan bij de redactie worden aangevraagd.

Spinnendoder steelt metselspecie

door: Koos van Brakel, foto's van de auteur

Rosse metselbijen

Achterin onze tuin heb ik een insectenhotel staan. Onze tuin is vooral een geordende chaos. Wij zijn geen echte tuiniers maar we zorgen er wel voor dat er veel gevarieerd groen is en dat er altijd wat in bloei staat. Rondom het insectenhotel is veel Klimop. Ook hebben we lang geleden een Vuilboom geplant. Het is inmiddels qua grootte een supervuilboom geworden en vanaf de vroege lente t/m de late zomer wordt hij druk bezocht door bijen, hommels en zweefvliegen. En als in september de Klimop bloeit, wemelt het van de (honing)bijen, zweefvliegen en 'limonadewespen'. De laatste beginnen dan al te jagen op de bijen en zweefvliegen.

In maart zag ik al Rosse metselbijen op het 'hotel' en in april was het een echte metselbijenorgie geworden. Geen vrouwtje werd met rust gelaten en soms werden ze zelfs uit de nestingen getrokken. Maar intussen werden er steeds meer nesten dichtgemetseld. Ook nesten van vooral pottenbakkerswespen en muurwespen en nog wat maskerbijen en tronkenbijen. Intussen verschenen ook allerlei sluipwespen, goudwespen, etc.

Deze spinnendoder is de enige spinnendoder in Nederland die metselt

Maar op een gegeven moment zag ik zowel in juli als augustus iets merkwaardigs gebeuren. Er was een spinnendoder bezig met het afschrapen van de afdichting van de nesten van de metselbijen. Dat leek me niet iets voor een spinnendoder.

Glasvleugelspinnendoder

Ik heb me laten helpen door waarneming.nl en het bleek de Glasvleugelspinnendoder (*Auplopus carbonarius*) te zijn. Dit merkwaardige gedrag heb ik aan Hans Nieuwenhuizen voorgelegd en hij vertelde me dat deze spinnendoder de enige spinnendoder in Nederland is die metselt en ze steelt de 'metselspecie' van de nesten van met name de Rosse metselbij. Dit doet ze om daarvan haar eigen tonvormige broedcel te maken. Hans heeft overigens de Glasvleugelspinnendoder daarom de Koolzwarte metselspinnendoder gedoopt. Ik heb er een filmpje van gemaakt, daarop was te zien dat ze al kauwend de 'specie' vloeibaar maakte.

Mini-cursussen in 2023

door: de Cursuscommissie, Ati, Gert, Peter en Volkert

Samen met NMP Ermelo organiseren we dit jaar een zestal mini-cursussen. In het vorige Linnaeusklokje hebben we de mini-cursussen al aangekondigd. We hebben er inmiddels twee achter de rug: over tuinvogels en over landschappen.

We zijn erg tevreden met het verloop. Voor tuinvogels hadden zich 12 mensen aangemeld en voor landschappen zelfs 18. Het bleken geanimeerde cursusavonden met interessante excursies er achter aan. Het heeft ons zelfs een paar nieuwe leden opgeleverd, dus dat smaakt naar meer.

In de komende maanden staan er weer twee gepland: over vlinders en over planten.

Betty Dekker en Peter Pfaff: Vlinders

Donderdag 11 mei 20.00 uur de theorie en zaterdag 13 mei 10.00 uur een excursie naar een mooie locatie. Die wordt op donderdag bekendgemaakt. Een beetje mooi weer is wel een voorwaarde, dus als dat niet het geval is, kiezen we voor een volgende zaterdag.

Geertje Pettinga: Wilde planten

Ook weer een avond met de theorie en op zaterdag de praktijk: vrijdag 23 juni 20.00 uur en zaterdag 24 juni 10.00 uur de excursie.

Planten kun je altijd buiten bekijken, maar een beetje droog weer is veel plezieriger.

Houd de aankondigingen in de gaten!

Waar?

De theorie-avonden worden gegeven in de Witte Heide, Kerklaan 5a in Ermelo

Over de praktijk worden afspraken met elkaar gemaakt op de theorieavond.

De cursussen zijn apart te volgen. We rekenen dan € 5,- per avond.

Als je minstens 3 cursussen volgt, kun je een gratis lidmaat-

Dagpauwoog, foto Peter Pfaff

Pinksterbloem, foto Volkert Bakker

schap krijgen van onze vereniging voor 2023.

Er kunnen maximaal 20 personen per cursus deelnemen. Bij grotere belangstelling zullen we een reservelijst maken: de cursus zal dan op een later tijdstip worden herhaald.

Met wie?

We doen dit samen met NMP Ermelo. Op die manier bundelen we krachten en kennis.

En het vervolg?

Voor het tweede halfjaar van 2023 hebben we al een paar andere onderwerpen in gedachten. We beperken het tot twee onderwerpen, waaronder paddenstoelen. De overige onderwerpen bewaren we tot volgend jaar. Daarover zullen we in het volgende Linnaeusklokje meer schrijven.

Verlagen

Excursie Harderbroek e.o.

zaterdag 10 december 2022

Flevopolder: Biezenburcht, Giezenhut, Kapteins hut, Strandgaperscherm.

Om kwart over negen parkeerden wij bij het bijzondere bouwwerk Biezenburcht. De temperatuur onder nul en de ijzig koude wind maakten het verblijf op het uitzichtplatform onaangenaam. Bovendien was het water op het Harderbroek totaal met een ijslaag bedekt. Alle vogels waren uit dit gebied vertrokken.

We zetten de tocht voort naar de Giezenhut in het centrum van het Harderbroek waar uitzicht was op een plas die met een grote ijsvlakte was bedekt. Ook hier geen enkele vogel meer te zien. Hoewel we goed keken en luisterden naar Baardmannetjes, hebben we hier alleen een enkele Kramsvogel waargenomen. Om wat van de kou bij te komen, hebben we een tijdje verbleven in de 'stobalen' Giezenhut.

Met hoop om wat vogels waar te nemen, vervolgden we de excursie naar de Kapteins hut in de Kievitslanden. Hier gelukkig nog wat open water met veel Krakeenden, maar helaas zonder Krooneenden, een soort wintergast waar zelfs een weg naar genoemd is (Krooneendenpad).

Foto Hans Fondse

Tenslotte hadden we nog energie voor ons laatste doel, het Strandgaperscherm. Hier gelukkig wat open water in de plas met een grote groep eenden. We zagen veel Krakeenden, Wintertalingen, Nonnetjes (alleen vrouwtjes) en groepen Slobeenden. Ook hoorden we even het geluid van een Waterral. Met het geluid van deze vogel uit een smartphone activeerden wij twee van deze vogels die even opvlogen en hun liedje lieten horen.

Om half een beëindigden we de vogelexcursie die door de mist en de lage temperatuur maar gedeeltelijk geslaagd was.

Hans Fondse

Eindejaarsplantenjacht op Landgoed Oldenaller

woensdag 28 december 2022

Hoewel het behoorlijk regende bij het vertrekpunt gingen we toch met zijn achten op pad. Drie leden hadden zich afgemeld, omdat ze het weer te slecht vonden. Maar op de parkeerplaats bij Oldenaller was het droog. En dit bleef zo de rest van de wandeling. Op internet bij Nature Today stond al te lezen, dat door de kou van een dag of tien geleden er ternauwernood in het land nog bloeiende planten te vinden waren en dat was bij ons ook zo. Wel vonden we

Gele trilzwam, foto Anne-Marie Fondse

Foto Hans Fondse

een mooie Gele trilzwam *Tremella mesenterica* en hadden zich veel Wilde eenden verzameld op de vijver. Maar Oldenaller is natuurlijk altijd landschappelijk en ook cultuurhistorisch interessant. We kwamen langs de monumentale Moerascypressen *Taxodium distichum*. Deze groep van vijf bomen is ergens tussen 1820 en 1880 aangeplant. Het zijn bladverliezende naaldbomen. We staan nog even stil bij een monument voor Nico Nelis, een boswachter die precies een jaar geleden overleed. Bij landschapsbeheer hadden ze eerder nog wel eens met hem te maken. We dronken na afloop nog even koffie in de zorgboerderij. Het was gezellig om elkaar weer te ontmoeten.

Foto Hans Fondse

Foto Hans Fondse

Nekkeveld, foto Hans Fondse

Vogelexcursie Nekkeveld

zondag 2 april 2023

Om kwart over acht vertrokken we met vijf personen te voet bij de picknicktafel halverwege Nekkeveld(weg). Hoewel het al april was, waaide er een harde en ijskoude wind. Het vogelleven werd zeker niet gehinderd door de lage temperaturen. Grote aantallen Grutto's en ook Kieviten en Tureluurs waren op de natte weilanden te zien en te horen. Wanneer de wind even wat minder hard waaide, lieten ook Veldleeuweriken zich horen en hoog in de lucht af en toe zien. Op het drassige weiland tientallen Smienten en Wintertalingen. Plotseling een Zomertaling! Eerst wat verder weg en wat later goed zichtbaar dichterbij. Toen we richting buurtschap (Landgoed!) Nekkeveld liepen zagen we een grote Zearend die met moeite tegen de harde wind in vloog. Vanaf de zeedijk met zicht op het Randmeer waren door de wind en golven geen watervogels te zien. Wel hoorden we in de rietkraag het geluid van een Blauwborst, die zich door de harde wind ook niet liet zien. Teruglopend over de weg zagen we plotseling een snelle Boerenzwaluw en op het weiland een Kemphaan. Door de ijzige kou besloten we om de excursie tijdig te beëindigen. Het Nekkeveld (deel van de Arkemheerpolder) is mede door samenwerkende boeren een zeer interessant en vogelrijk gebied.

Hans Fondse

Amfibieënoverzetactie 2023

door: Hans Fonde en Lynn Knossen, foto's Hans Fondse

Om in het voorjaar vanuit het bosgebied in de vijver van huize Leuvenum te komen om eitjes af te zetten, moeten padden, kikkers en salamanders de drukke Jhr. Dr. C.J. Sandbergweg oversteken. Dit doen ze in hoofdzaak in maart en april in het donker bij vochtig weer en niet te lage temperaturen. Hierbij vallen er door het verkeer veel slachtoffers. Om dit enigszins te voorkomen, wordt een afzetting van gaas gemaakt en worden opvangemmers geplaatst. Het betreft hier 70 paaltjes, 350 meter gaas en 30 opvangemmers. Gedurende een week of zes controleren twintig medewerkers de emmers en zetten de amfibieën over. Bij de terugweg in juni en juli is het pas tegen middernacht donker (minder verkeer) en is de bodemtemperatuur hoger waardoor de dieren sneller zijn. Dan vind je dan ook zelden een doodgereden amfibie. Opvang en overzet is in de zomer niet nodig.

Dit jaar is de afzetting geplaatst op donderdag 23 februari. De palen, gaas en emmers liggen op de gemeentewerf en worden ieder jaar punctueel op afspraak gebracht door medewerkers van gemeente Ermelo. Daarna worden door zes vrijwilligers de palen ingeslagen, het gaas vastgeniet en de opvangemmers ingegraven. Net als in

2022 was er ook dit jaar een hindernis van een tiental dikke boomstronken. Hoe lossen we zo iets nou op? Dankzij een kist met invulformulieren in de schuur van Natuurmonumenten kan van alles bewaard worden en opgeslagen.

Helaas eindigde februari en begon maart met erg lage temperaturen. Bij nachtvorst trekken amfibieën beslist niet. Tot onze verbazing trof medewerker Lex Groenewold op de (koude) morgen van zaterdag 4 maart een eerste pad aan in emmer nummer 18. Deze pad had dit jaar het voorrecht als eerste te worden overgezet naar de vijver. Dat er nog veel mogen volgen.

Een Perentak in een appelboom

door: Ati Vijge, foto van de auteur

Op de Groevenbeekse heide in Ermelo staat op diverse plekken langs het pad een verwilderde appelboom. Deze draagt in april mooie lichtroze bloemen met heel veel meeldraden.

Voorbeelden zijn te vinden langs het fietspad net achter het zwembad Calluna. Maar ook aan de overkant van de hei, aan de kant van de bosbessenkwekerij staan er een paar. Als je goed kijkt, zie je hier en daar misschien aangevreten bladeren. Dat kan het werk zijn van insectenlarven, bijv. van de rupsen van de Perentak. Dat is een nachtvlinder die alleen 's nachts actief is.

Deze nachtvlinder vliegt vanaf begin januari tot eind april. De rups is van april tot juni te vinden in diverse loofbomen en struiken, met een voorkeur voor eiken. Ook blaadjes van berken, Sporkehout en Krentenboompjes vindt ze lekker, en dus ook de blaadjes van de Appel. De rups verpopt zich daarna in de grond. Zo'n pop zul je daarom niet snel vinden. Zo rond januari verschijnt uit deze pop weer een vlinder en gaat op zoek naar soortgenoten om te paren en zo gaat de cyclus door.

De Perentak is een nachtvlinder uit de familie van de Spanners. Het is een zeer algemene soort die in het hele land voorkomt. Hij vliegt ook op de Groevenbeekse heide, en de rups is makkelijker te vinden dan de vlinder. Er bestaat ook een Appeltak, maar of die in perenbomen voorkomt?

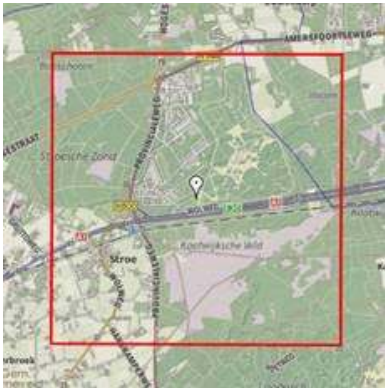
Bron: www.vlinderstichting.nl

Verslag FLORON-inventarisaties 2022

door Peter Pfaff namens de Plantenwerkgroep

Hoewel er in Nederland ontzettend veel onderzocht wordt, zijn er nog altijd gebieden waarvan we weinig weten over de verspreiding van planten. Floron heeft daarom een project 'Witte gebieden' gestart. Toen wij hoorden dat er in de omgeving van Stroe een mooi gebied ligt (5 x 5 km), waarvan maar betrekkelijk weinig recente gegevens bekend waren, hebben we vanuit de plantenwerkgroep besloten een bijdrage te leveren aan dit project.

Het betrokken hok van 5 x 5 km nabij Stroe

De Houtbeek, foto Peter Pfaff

De grote variëteit aan interessante biotopen in dit gebied, zoals droge en natte heide, stukjes stuifzand, schrale bermen, loof- en naaldbossen en de cultuurhistorisch zo belangrijke Houtbeek, maakte ons nieuwsgierig. Kortom, voor plantenliefhebbers leek hier nog van alles te ontdekken en te beleven. Onze opzet was om in 2022 drie maal het terrein te bezoeken en hierbij op drie verschillende locaties zo veel mogelijk soorten te vinden. Uiteindelijk hebben we het gebied op 17 mei, 6 juli en 5 september bezocht.

De eerste excursie vond plaats op 17 mei. We vertrokken met 7 personen naar het Kootwijkerveld (km-hok 32-28-43). Aanvankelijk was het nog wat fris maar de temperatuur werd snel beter en later was het zelfs behoorlijk warm. Al direct vonden we allerlei verschillende planten. Verschillende jonge boompjes (alleen die tellen mee) en ook veel kruidachtigen. Bij sommige was er nog even discussie, zoals bij de ereprijs. Was het Veldereprijs of Tijmeprijs? Ook het invullen op de streeplijst was niet zo simpel. Waar staat de Bijvoet? Niet bij de bi maar bij de by. En dan wordt het toch zoeken.

Toen zag Annemarie ineens de Zandpaardenbloem, een mooie, wat fragiele paardenbloem met een erg ver ingesneden blad. Even later stonden er vijf plantjes Kruidbrem. Volgens de streeplijst moeten bij deze soort de aantallen ingevuld worden.

Even later weer drie planten, en nog een keer en toen ineens heel veel. Bijna niet te tellen dus toch maar een schatting gemaakt. Uiteraard trokken niet alleen de planten onze aandacht, maar waren er ook diverse kleine beestjes, zoals springwespen, vogels en een hagedis die onze aandacht vroegen. Op een bankje in het zonnetje met uitzicht over de Houtbeek hebben we koffie gedronken en een boterham gegeten. Ongeveer 80 soorten verder zijn we rond 12.30 uur weer naar de auto teruggelopen. Al met al een prachtige en vermakelijke ochtend. Zoektocht 17 mei, foto's Dineke de Visser

Woensdagmorgen 6 juli bezochten we een tweetal kilometerhokken nabij de Rode Zanden ten zuidwesten van Garderen. De keuze viel met name op deze kilometerhokken omdat daarvan bij Floron slechts weinig gegevens bekend waren. We maakten eerst een wandeling door het km-hok 32.28.14 en de tweede helft van onze wandeling liep door km-hok 32.28.15. Van het eerstgenoemd hok waren sinds 2010 slechts 13 soorten bekend en van het tweede hok slechts 21 soorten. Met ons groepje hebben we de gegevens behoorlijk opgewaardeerd naar respectievelijk 74 en 87 soorten, een mooi resultaat waar we allemaal met veel enthousiasme aan hebben meegewerkt. Het gebied was voor velen van ons bovendien onbekend en ook qua soorten waren er weer verrassingen. Naast veel grassen, russen, varens en andere soorten zagen we ook de Salomonszegel. De gewone met de meer langwerpige blaadjes, maar ook een met meer ronde, stevige blaadjes. Was het de Welriekende of een hybride variant? We kwamen er niet uit. Volgend jaar in elk geval nog eens kijken op een wat vroeger moment in het seizoen zodat we de plant ook bloeiend aan kunnen treffen. Wordt het dan de gewone? Ja, die zeker, maar wellicht ook de Welriekende of een hybride variant. Ons alweer laatste terreinbezoek vond plaats op 5 september, een lastige periode om een leuke locatie met nog veel bloeiende planten te vinden. Natuurlijk was het al wat verder in het jaar, maar vooral de bovenmatige hitte van de afgelopen weken deed ons het ergste vrezen. Verdroogde planten laten zich immers moeilijk tot op de soort determineren. Ons oog viel op een heideterrein bij Boeschoten, maar dan wel met een vennetje en naald- en loofbossen (km-hok 32-28-11). Droog en warm was het nog steeds, maar met bijna 50 soorten viel het ons toch niet tegen. Opmerkelijk was dat we ondanks de droge periode, vooral op de oost/west gesitueerde zandpaden toch nog wat leuke vochtminnende soorten aantroffen, zoals Liggend hertshooi en Grondster.

Zandpaardenbloem, fotograaf onbekend

We hebben niet de indruk dat we het betrokken gebied nu voldoende hebben onderzocht. De weersomstandigheden waren niet altijd goed, maar bovendien hadden we ook geen toestemming gevraagd om buiten wegen en paden te mogen zoeken. Dit beperkte natuurlijk onze kans op het aantreffen van diverse soorten.

De tot nu toe verzamelde gegevens zijn ingeleverd bij Floron, maar in de loop van 2023 gaan we het gebied nog 1 of 2 keer bezoeken (zie het excursieprogramma elders in dit blad). Wij gaan voor nog veel meer soorten. Gaat u ook mee?

Grondster, foto Peter Pfaff

Word lid van de Historische Vereniging Harderwijk
Activiteiten:

- 1 Werkgroepen
 - 2 Bibliotheek / Historisch Kenniscentrum Harderwijk
 - 3 Beheer en onderhoud Vischpoort, de Vischpoort is beschikbaar voor leden
 - 4 Stichting Joods Erfgoed Harderwijk, ontwikkelen expositie synagoge, gratis toegankelijk
 - 5 Uitgave kwartaalblad: het Vittepraetje, voor leden 4 x per jaar
 - 6 Organiseren van lezingen en (buiten)activiteiten voor leden en niet-leden
- www.herderewich.nl
Lidmaatschap minimaal € 19,50 per jaar, huisgenoot-leden € 10,-

Wat fladdert daar?

Doe mee aan de Minicursus Vlinders herkennen. De natuurvereniging voor Harderwijk, Ermelo en omgeving, KNNV, organiseert in samenwerking met NMP Ermelo op donderdagavond 11 mei en zaterdag 13 mei een cursus over vlinders. Wie eindelijk wel eens wil weten welke vlinders er in z'n tuin of op het balkon zitten, kan terecht bij de cursus van de KNNV en NMP Ermelo. Hoe je vlinders herkent, leer je op donderdagavond vanaf 20.00 uur in de Witte Heide aan de Kerklaan 5A in Ermelo. En om ze in de natuur te zien, wordt er zaterdagmorgen om 10.00 uur een natuurgebied bezocht, waar je vlinders kunt verwachten. Om 13.00 uur wordt de cursus afgerond.

Vlinders met prachtige kleur en tekening

Het doel van de cursus is genoeg basiskennis te krijgen om de vlinders te herkennen, die veel in je omgeving langs vliegen. Wandelen wordt ineens een stuk leuker als je hebt geleerd naar de vlinders te kijken.

Deze cursus is de derde van een serie minicursussen over allerlei onderwerpen uit de natuur, zoals landschappen, vlinders en planten, die in de loop van dit jaar zullen worden gehouden.

Vooraf aanmelden via www.noordwestveluwe.knnv.nl/agenda/. De kosten zijn € 5 voor deze tweedaagse minicursus.

Excursies en avonden

Dagexcursie Eemland

zaterdag 6 mei 2023

Vertrek: Ermelo 9.00 uur, Harderwijk 9.15 uur

De excursie vertrekt om 10.00 uur bij de net geopende theetuin Eemnes (Meenweg 131, Eemnes) met koffie of thee. Door een hekje gaan we via het Zomerdijkje het weilandgebied in met zicht op de Eemoever en de drassige weilanden met zogenaamde waaien, plassen ontstaan door vroegere dijkdoorbraken. Het is doorgaans een zeer vogelrijk gebied. We lopen door naar de vogelkijkhut aan de oever van het Eemmeer. Hier veel rietvogels en watervogels als Slobeenden en Smienten. Daarna lopen we verder over het oude klinkerwegje dat naar alle richtingen uitzicht geeft over het weidegebied. We kunnen wat verder rechtdoor lopen en teruglopen via de Corsrijkseweg en de Noord-Ervenweg. Natuurmonumenten werkt hier samen met boeren om de leefomstandigheden voor weidevogels te verbeteren. Door middel van pompen worden hier weilandgebieden onder ondiep water gezet. De wandeling totaal is ruim 10 km en kan alleen doorgaan met goed wandelweer. Opgeven uiterlijk donderdag 4 mei: jmfondse@gmail.com.

Foto Martin van Hemert

Wandelen met oog voor de natuur: Rondje Vierhouten

woensdag 10 mei 2023

Vertrek: Ermelo 8.15 uur, Harderwijk 8.30 uur, Vierhouten 9.00 uur

Parkeerplaats Nunspeterweg/
Ganzenakkers 52.332068302710574
5.824876553837525

Vierhouten bestond in het midden van de 19e eeuw uit slechts enkele boerderijen middenin een groot heidegebied waar wandelaars gemakkelijk in verdwaalden. Vanaf de hogere punten in het dorp was de voormalige Zuiderzee toentertijd goed te zien.

De naam Vierhouten komt van vier foreesten of wouden. Deze historische betekenis is ook nu nog steeds van toepassing. Het dorp ligt vrijwel geheel ingesloten door de bossen van het Veluwemassief. Wie van uitgestrekte en afwisselende bossen houdt, komt hier dus volledig aan zijn trekken. Maar we wandelen ook langs enkele fraaie bos- en heidevennen met klinkende namen als Ossenkolk, Waskolk en Mosterdveen. Daar groeit o.a. zonnedauw. De route gaat afwisselend over brede, rechte bomenlanen en heuvelachtige kronkelpaadjes.

Inlichtingen bij Martin van Hemert: wandelen@noordwestveluwe.knnv.nl
06-44140532.

Foto Martin van Hemert

Cyclus mini-cursussen deel 3: Dagvlinders

donderdagavond 11 mei 20.00 uur in de Witte Heide, Kerklaan 7 te Ermelo en zaterdag 13 mei

Dagvlinders spreken sterk tot onze verbeelding. Dagvlinders zijn immers synoniem aan warmte, zon, lekker weer en vooral kleur. Kleur in de tuin of in de vrije natuur. Maar het zijn vaak ook heel

kwetsbare insecten die bijvoorbeeld erg afhankelijk zijn van een waardplant. Dat zijn de planten waar de vlinder haar eitjes op afzet. In Nederland komen ongeveer 53 verschillende soorten dagvlinders voor, waarvan de helft zeldzaam of zeer zeldzaam is geworden. Alleen door bescherming van de biotopen en het koesteren van de gebieden met de juiste waardplanten kunnen we ervoor zorgen dat die (zeer) zeldzame soorten niet volledig verdwijnen. Op donderdagavond 11 mei bespreken we de verschillende dagvlinders maar staan we ook stil bij hun leefwijze, de herkenning en het voorkomen (in onze eigen omgeving). Zaterdag 13 mei bezoeken we een gebiedje in onze eigen omgeving, waar we samen op zoek gaan naar vlinders. Het te bezoeken gebied wordt op de donderdagavond bekendgemaakt. Een beetje mooi weer is wel een voorwaarde, dus als dat niet het geval is, kiezen we voor een ander moment.

De cursus wordt gegeven door Peter Pfaff en Betty Dekker en er kunnen maximaal 20 personen deelnemen. Opgeve via de website onder het kopje Cursussen. Kosten € 5,-.

Excursie en inventarisatie FLORON

dinsdag 16 mei 2023

Vertrek Harderwijk 9.00 uur, Ermelo 9.15 uur, duur excursie tot ca. 12.30 uur.

Zie voor deze activiteit ook het verslag elders in dit blad. Ook deze ochtend bezoeken we weer een kilometerhok in de omgeving van Stroe. We inventariseren daar alle plantensoorten en leren met elkaar hoe we deze kunnen herkennen en tot op de soort kunnen determineren. Dit alles in een gezellige en ontspannen sfeer.

Opgeven voor zondag 14 mei bij Peter Pfaff: p.pfaff38@gmail.com of 06-10358554.

Bezoek Natuurtuinen en voedselbos

zaterdag 20 mei 2023

10.00 Natuurtuin Ermelo tussen Konijnenwal en Zandkampweg
10.00 Natuurtuin Harderwijk aan het Zeepad, vlakbij de fietsbrug over de A28
In het kader van de Week van de

Biodiversiteit (20-27 mei) start tegelijkertijd in Ermelo en Harderwijk een rondleiding door de natuurtuin om 10.00 uur.

Ongeveer 11.00 uur vertrek per fiets naar het Voedselbos aan de Nijkerkerweg in Telgt/Ermelo. Het voedselbos is onderdeel van de Stichting Herstellende Landbouw. Om ongeveer 11.15 uur aldaar een rondleiding en uitleg over doel en ontwikkeling van het voedselbos. Het doel van deze ochtend is de samenhang duidelijk maken tussen het versterken van biodiversiteit in de natuurtuinen en biologische landbouw. Mensen die niet per fiets kunnen gaan, zijn uiteraard ook welkom ter plaatse.

Monitoring van planten aan de Lijsterlaan in Ermelo

maandag 22 mei 2023 om 19.00 uur
De gemeente Ermelo heeft aan de Lijsterlaan in Ermelo 4 proefvlakken aangelegd met verschillende vegetaties: een vak met vooral kleine bollen (crocus, e.d.), een vak dat dun is ingezaaid met een bloemenmengsel, een vak dat niet is ingezaaid en een vak dat dik is ingezaaid. De gemeente heeft de KNNV en het NMP gevraagd om in 2023 de plantengroei te monitoren. We gaan daarom een aantal keren kijken hoe de plantengroei zich ontwikkelt in de verschillende vakken. We kijken daarbij ook naar de insecten die we aantreffen. Dit doen we in ieder geval op 2 avonden, nl. op 22 mei en 26 juni. Beide avonden starten we om 19.00 uur vanaf het kruispunt Arendlaan/Lijsterlaan. Aanmelding vooraf is niet nodig. Als we vroeg klaar zijn, brengen we nog een bezoek aan de Natuurtuin. Voor meer informatie: dick.dooyewaard@gmail.com of gschuurman53@gmail.com.

Informatiebord, foto Ati Vijge

Wandeling Kienveen en vaartocht op de Berkel

dinsdag 23 mei 2023

Vertrek: Ermelo 8.45 uur, Harderwijk 9.00 uur. Let op! Tijdelijk een andere carpoolplaats in Harderwijk. Tijdens deze wandeling lopen we door de bossen rond landgoed Velhorst naar het Kienveen, waar we langs een prachtig uitzichtpunt komen. Dit veen is midden jaren negentig van de vorige eeuw afgeplagd, onder meer om het Melkvioltje terug te krijgen. Ook konden op deze wijze de juiste omstandigheden worden gecreëerd voor Vetblad, Moerashertshooi en Kleine zonnedauw. Vetblad is een vleesetende plant, die bloeit vanaf eind mei tot en met juni met een bijzondere blauwviolet bloem. Hopelijk bloeien ze in de tijd dat wij er zijn. Na de lunch gaan we vanuit Almen varen op de Berkel. We stappen om 14 uur in een nagebouwde Berkelzomp, een platboomd scheepje dat kan worden gezeild, geboomd of getrokken, een type zoals men vroeger op de Berkel

Het Kienveen, foto Ati Vijge

Vetblad, foto Ati Vijge

gebruikte om goederen van en naar Duitsland te vervoeren. We varen in een rustig tempo op de inmiddels weer meanderende rivier. De natuurlijke bochten zijn aangelegd om meer soorten vissen, vogels en planten terug te krijgen. De bochten in de rivier zorgen voor een hogere stroomsnelheid in de buitenbochten. Dit geeft steile oevers waar Ijsvogels en Oeverzwaluwen kunnen nestelen. De boottocht duurt 1 uur en kost € 6,- p.p. Uiterlijk 16.00 uur zullen we weer naar huis rijden. Opgeven via de website tot en met vrijdag 19 mei i.v.m. bespreken van de boot. Voor informatie Ati Vijge, 0341-560901 of awvijge@outlook.com.

Vlinders en andere insecten in het Veteranenbos nabij Schaarsbergen

dinsdag 30 mei 2023

Vertrek om Harderwijk 9.00 uur, Ermelo 9.15 uur, duur excursie tot ca. 15.00 uur. Het Veteranenbos is onderdeel van het Landgoed Vrijland in Schaarsbergen (70 ha.). Het is een bosterrein op zandgrond met veel open plekken, waarop begroeiing van diverse kruidachtigen. Hier vliegen met mooi weer verschillende vlinders en andere insecten rond. Het is voor onze KNNV-afdeling een nieuw terrein, dus we laten ons ook een beetje verrassen. Opgeven voor zaterdag 27 mei bij Peter Pfaff: p.pfaff38@gmail.com of 06-10358554

Dagexcursie Zouweboezem bij Meerkerk

zaterdag 10 juni 2023

Vertrek: Ermelo 8.00 uur, Harderwijk 8.15 uur
We beginnen de excursie bij Kleine Brughuis, Dorpsplein 2, Meerkerk. De

Zouweboezem is rijk aan riet- en weidevogels en in het gebied broedt een grote Purperreigerkolonie. We lopen eerst langs de Oude Zederik, een middeleeuwse kreek, daarna door de tunnel onder de A27 naar de wipwatermolen, de Vlietmolen. Laten we steeds wel letten op Purperreigers! Verder kunnen we kijken naar een kolonie broedende Zwarte sterns, als die er nog is. Via een stukje Lekdijk gaan we weer terug langs de andere oever van de Zouwe, terug naar Meerkerk. De wandeling is 7 km en deze kan alleen doorgaan met goed wandelweer. Opgeven donderdag 8 juni: jmfondse@gmail.com.

Verbrande bos en de Leemputten bij Staverden

zaterdag 17 juni 2023

Aanvang 10.00 uur

De meeste jaren gaan we alleen naar de Leemputten, maar dit jaar is er de kans om de beide natuurgebieden te bezoeken. Voor plantenliefhebbers en voor insectenkijkers een uniek gebied met veel zeldzame soorten. Met o.a. Beenbreek, Klokjesgentiaan en Kleinste egelskop, maar ook vlinders als het Heideblauwtje en het Gentiaanblauwtje. Ook een groot aantal libellensoorten kunnen waargenomen worden. Ronald van Veen, zoals bekend ook gids voor het Geldersch Landschap & Kasteelen, zal deze keer de excursie leiden. Aanmelding vooraf via de website is verplicht. De deelnemers ontvangen bericht over de startplek. <https://noordwestveluwe.knnv.nl/agenda>

Monitoring van planten aan de Lijsterlaan in Ermelo

maandag 26 juni 2023 om 19.00 uur

Zie informatie bij 22 mei 2023.

Het Vliegend hert

Nader te bepalen datum in juni/juli

Op zoek naar het Vliegend hert. Deze excursie wordt op ad-hoc-basis georganiseerd en via de app van de Vlinderwerkgroep kenbaar gemaakt.

Fietsexcursie 'Rondje Nuldernauw' hele dag

zaterdag 1 juli 2023

Vertrek: Ermelo VVV met fiets 8.45 uur, Harderwijk Natuurtuin fietsbrug over A28 9.30 uur.

We kunnen eerst kijken bij de oeverwaluwand in het Crescentpark of de honderden Oeverwaluwen weer aanwezig zijn. Daarna langs het Nuldernauw, de Delta Schuitenbeek en het fietspad langs de N301 de polder in. Daarna over de Erkemedeweg naar restaurant Erkemedstrand en vervolgens naar de aanlegsteiger voor de pont naar Horst. Let op: dit pontje moet contant betaald worden: € 2,80. Deze fietstocht gaat alleen door bij geschikt fietsweer. Op geven uiterlijk donderdag 29 juni: jmfondse@gmail.com.

Op zoek naar de Rivierrombout langs de IJssel bij Windesheim/Fortmond (hele dag)

donderdag 6 juli 2023

Vertrek Ermelo 9.00 uur, Harderwijk 9.15 uur (mogelijk samen met KNNV afd. Epe/Heerde).

De Rivierrombout is een grote libel die ooit in Nederland was uitgestorven. Inmiddels is hij weer terug van weggeweest en komt hij zeldzaam, plaatselijk vrij algemeen, voor langs de grote rivieren. Na het ontpoppen van de larven vliegen de volwassen dieren meestal weg van het water. De larvenhuidjes blijven dan als stille getuigen achter op de strandjes langs de rivier. Hiernaar gaan wij op zoek. Uiteraard biedt de omgeving nog veel meer moois en dat gaan we op deze excursie ontdekken. Opgeven voor dinsdag 4 juli bij Peter Pfaff: p.pfaff38@gmail.com of 06-10358554.

Op zoek naar Valkruid op het Leggelderveld

dinsdag 11 juli 2023

Vertrek Ermelo 8.30 uur, Harderwijk 8.45 uur

Op 22 juni 2019 hadden we een fantastische excursie voor Valkruid naar het Leggelderveld. We brachten toen eerst een bezoek aan Ellen Smal, die vanuit Harderwijk in Geeuwenbrug is

Valkruid, foto Annemarie Kooistra

gaan wonen en daarna bezochten we het Leggelderveld.

Deze excursie willen we nu herhalen. We bezoeken in de ochtend Ellen in haar honderd jaar oude boerderij en zij zal ons 's middags begeleiden naar het Leggelderveld. Een en ander even nog onder voorbehoud. Hoewel Ellen heeft toegezegd, is het bij het ter perse gaan van het Linnaeusklokje nog wel heel ver weg.

Ellen bewoont de boerderij samen met haar dochter en schoonzoon en zij tuiniert extensief. Alles is gericht op natuur en op de paarden die zij er houden. Bij de boerderij is een moestuin, een paddenpoel, een bos en stukken natte grond.

Het Leggelderveld is een Natura-2000-gebied dat deel uitmaakt van het Nationale Park Drents Friese Wold en Leggelderveld. Het gebied is ruim 300 ha groot en de eerste aankopen werden door Natuurmonumenten al in 1957 gedaan. Het gebied was ooit een aaneengesloten heidegebied, waarin door zandverstuivingen hoogteverschillen zijn ontstaan van meer dan 4 meter. Door het steken van turf zijn de veenputten en vennen ontstaan. Het heidegebied maakte deel uit van de esdorpen Leggeloo en Emster, waarop de bewoners van die dorpen hun schapen weidden. Tegenwoordig wordt het begraasd door paarden, runderen en Drentse heideschapen. Op de vochtige heide groeien zeldzame plantensoorten, zoals Klokjesgentiaan, Beenbreek, Tengere heideorchis en Veenpluis. Ook Valkruid (*Arnica*), dat we bij de eerdere excursie ook gevonden hebben, komt in het gebied voor.

Neem koffie en een lunchpakket mee en natuurlijk stevige schoenen. Opgeven ruim van te voren, maar uiterlijk vrijdag 7 juli bij Anne-Marie Fondse via de

website of jmfondse@gmail.com of 0341-557276 of 06-12049194. Kijk ook eens op de website bij de verslagen van 2019 naar het verslag van deze excursie.

Wandelen met oog voor de natuur: Beekwandeling

woensdag 12 juli 2023

Vertrek 9.00 uur parkeerplaats Hierderweg 52.34283367145981 5.708130045523154

We maken een mooie boswandeling over de Noordwest-Veluwe. We lopen zoveel mogelijk langs de Hierdense Beek. Deze stroomt van het Uddelermeer en het Bleeke Meer naar het Veluwemeer over een lengte van ongeveer 25 km. De beek stroomt in een kleine, goed zichtbare dalvlakte. De naam verandert in Leuvenum in Leuvenumse Beek en in Staverden in Staverdense Beek. De afgelopen jaren heeft deze beek een aantal keren droog gestaan.

Inlichtingen bij Martin van Hemert: wandelen@noordwestveluwe.knnv.nl 06-44140532.

Foto Martin van Hemert

Op zoek naar de zeldzame Grote Vuurvlinder in de Weerribben (hele dag)

zaterdag 15 juli 2023

Vertrek Ermelo 9.00 uur, Harderwijk 9.15 uur

De Grote Vuurvlinder (ondersoort batava) is voor velen toch wel de bijzonderste vlinder van ons land. Dit

kleine knaloranje vlindertje komt maar op één plek ter wereld voor en dat is in het noordwesten van de provincie Overijssel. Wij gaan naar hem op zoek in de natte rietlanden van de Weerribben. Gaat u ook mee?

Opgeven voor donderdag 13 juli bij Peter Pfaff: p.pfaff38@gmail.com of 06-10358554

Excursie en inventarisatie FLORON

donderdag 20 juli 2023

Vertrek: Harderwijk 9.00 uur, Ermelo 9.15 uur, duur excursie tot ca 12.30 uur. Zie voor deze activiteit ook het verslag elders in dit blad. Ook deze ochtend bezoeken we weer een kilometerhok in de omgeving van Stroe. We inventariseren daar alle plantensoorten en leren met elkaar hoe we deze kunnen herkennen en tot op de soort kunnen determineren. Dit alles in een gezellige en ontspannen sfeer.

Opgeven voor dinsdag 18 juli bij Peter Pfaff: p.pfaff38@gmail.com of 06-10358554

Noorderheide nabij Vierhouten, zoektocht naar zomervlinders, libellen en andere insecten

zaterdag 5 augustus 2023

Vertrek: Harderwijk 9.30 uur, Ermelo 9.45 uur, einde excursie omstreeks 14.00 uur.

De Noorderheide kent een grote verscheidenheid aan landschappen, variërend van heuvelachtig gebied met loofbos en dennenbos tot uitgestrekte heidevelden met vennen en aangelegde waterpartijen. In deze tijd van het jaar vliegen de zomervlinders die we ook hier hopen aan te treffen.

Opgeven voor donderdag 3 augustus bij Peter Pfaff: p.pfaff38@gmail.com of 06-10358554

Wandelen met oog voor de natuur: Tongeren

woensdag 9 augustus 2023

Vertrek Ermelo 8.15 uur, Harderwijk 8.25 uur, Verscholen Dorp 9.00 uur Parkeerplaats Verscholen Dorp 52.33651744978757 8.873429497955339. Ons startpunt is het Verscholen Dorp, 4 km diep in het bos. We genieten in het bos van landgoed Welna van stilte en

Foto Emke van Hemert

rust. Het landgoed is ooit gesticht door de bekende meteoroloog Buys Ballot. We wandelen langs de Tepelberg, richting Smitsveen en Tongerense Heide. Deze heidevelden worden gekenmerkt door een aantal vennetjes. Volgens het Geldersch Landschap & Kasteelen is dit gebied, door de combinatie van natte en droge heide en het Pijpenstrootje een goede biotoop voor Adder, Levendbarende hagedis, Zandhagedis en Heikikker. Inlichtingen bij Martin van Hemert: wandelen@noordwestveluwe.knnv.nl 06-44140532.

Dagexcursie Duursche Waarden en Fortmond, gebied tussen IJssel en plassen

zaterdag 12 augustus 2023

Vertrek: Ermelo 9.00 uur, Harderwijk 9.15 uur.

We parkeren bij de parkeerplaats van het infocentrum Den Nul in Olst-Wijhe, Rijksstraatweg 109, Olst. Het plassengebied is ontstaan door winning van klei voor steenfabrieken. Er bevindt zich hier een vogelhut waar soms een Zeearend of een Visarend wordt waargenomen. Ook wordt een Ooievaar, een Roerdomp of een Ijsvogel wel gezien. De plantengroei is daar geweldig rijk. Deze wandeling kan alleen doorgaan met mooi weer. Opgeven uiterlijk donderdag 10 augustus: jmfondse@gmail.com.

Het Landgoed De Grote Bunte in Nunspeet in gevaar

door: Peter Veen, Nunspeet

Op 25 mei 2022 heeft de KNNV afdeling Noordwest-Veluwe een zienswijze ingediend tegen de plannen voor nieuwe bebouwing op het historische landgoed De Grote Bunte in Nunspeet (7 ha). Het landgoed is met de bouw van de nieuwe woonwijk Molenwijk midden in de bebouwing van Nunspeet gelegen. Maar het landgoed heeft nog steeds een hoge cultuur- en natuurhistorische waarde. Het landhuis is door de gemeente als een gemeentelijk monument aangewezen. En in het vastgestelde bestemmingsplan Molenbeek uit 2009 heeft het landgoed ook een beschermde bestemming gekregen. De aanleg van het landgoed dateert uit het begin van de 19e eeuw toen burgemeester Campegius Vitringa het toen al bestaande goed van een klein landhuis met een boerderij fors uitbreidde met een buitenplaatsbos, een vijverpartij en een padenstelsel in de Engelse landschapsstijl. Veel bomen hebben dus een ouderdom van wel 200 jaar. Rond 1880 werd het oude landhuis vervangen door een statig landhuis in klassieke stijl. Het landhuis werd tot 1895 bewoond door de familie Vitringa, daarna werd het goed het domein van François Molijn, de stichter van een verffabriek in Nunspeet. Later kwam het goed in bezit van steden als Delft en Den Haag die er een buitencentrum van maakten voor de schooljeugd. Uiteindelijk kwam het landgoed op de markt en werd het gekocht door een plaatselijke projectontwikkelaar. Deze projectontwikkelaar maakte vervolgens een door hem genoemd restauratieplan dat bestond uit een aanbouw achter het landhuis voor de huisvesting van demente bejaarden en een serie zogenoemde bosvilla's. De laatste moesten de financiën leveren voor al deze plannen. Van het historische landgoed zou weinig meer overblijven. En het bomenbestand zou een groot gevaar lopen door al deze ingrepen. Zo hebben de bomen een belangrijke functie voor meerdere vleermuissoorten als Rosse vleermuis en Grootoorvleermuis. Het college van B&W van Nunspeet was bereid om medewerking te verlenen aan deze plannen. Daarvoor werd de procedure van de kruimelregeling opgestart, wat inhoudt dat het college zelf de besluiten kon nemen zonder tussenkomst van de gemeenteraad. Een regeling overigens die in de nieuwe Omgevingswet niet meer kan worden toegepast. Het conceptbesluit lag in het voorjaar van 2022 ter inzage.

De KNNV afdeling Noordwest-Veluwe was van mening dat de plannen zich niet verdragen met een zorgvuldig behoud en beheer van het landgoed. De KNNV stond daarin niet alleen want ook de Vereniging Heemschut en de Nederlandse Tuinenstichting waren dezelfde mening toegedaan en dienden ook een zienswijze in. Tijdens een hoorzitting van de bezwarencommissie in september 2022 heeft de KNNV samen met de andere organisaties een pleitnota ingebracht omdat wij niet tevreden waren over het conceptbesluit van de gemeente. Zo hebben wij ingebracht dat het onderzoek naar beschermde planten-

De Grote Bunte, foto Nico de Jong

en diersoorten niet compleet was. De invloed van de nieuwbouw op de aanwezige vleermuiskolonies was ook niet onderzocht. Ook was niet duidelijk hoeveel bomen zouden moeten worden gekapt voor de plannen en wat de invloed was van de kap op de overblijvende bomen (vooral Beuken dus kwetsbaar voor zonnebrand en verdroging).

Na september 2022 is het opvallend stil gebleven vanuit de gemeente. Wij hebben één keer een mededeling ontvangen dat de termijn van behandeling zou worden verlengd. Het is bijzonder te betreuren dat anno 2023 zo wordt omgegaan met een waardevol landgoed dat ook een bijdrage levert aan de opslag van koolstof uit de atmosfeer en een stabiliserende werking heeft op het leefklimaat in de verre omgeving. Mocht de gemeente toch van mening zijn dat de plannen wel door kunnen gaan, dan zal de KNNV zich moeten beraden over verdere stappen. Wij hebben in ieder geval goede partners in de Vereniging Heemschut en de Nederlandse Tuinenstichting.

Circulaire landbouw bestaat niet

door: Nico de Jong

In het vorige blad heb ik uitgelegd dat er geen stikstofcrisis bestaat. Zo is het begrip circulaire landbouw een term met een inwendige tegenstrijdigheid. Het is mij niet bekend wie deze termen, die door kenners en leken worden gebezigd, in de wereld heeft gebracht maar het staat vast dat ze aanleiding geven tot veel misverstanden.

In de natuur, maar ook in de menselijke samenleving, zijn allerlei kringlopen (cycli) te onderscheiden. Het vorige artikel bevat een afbeelding van de stikstofkringloop. Daarnaast zijn andere bekende voorbeelden de kringlopen van koolstof, water en zuurstof maar in principe kan voor iedere stof een kringloop worden getekend.

Het belangrijkste in iedere kringloop is dat alle vakjes met elkaar in balans zijn.

Een voorbeeld: Een molecuul van het bekende broeikasgas CO₂ bestaat uit één atoom koolstof (C) en twee atomen zuurstof (O). Een sterk vereenvoudigde zuurstofkringloop komt op het volgende neer.

Vrijwel alle levende wezens, ook groene planten e.d., verbranden in de cellen hun voedsel met behulp van zuurstof (O₂). Daarbij komt CO₂ vrij. Als dat alles zou zijn, was het leven op aarde snel ten einde, namelijk zodra alle zuurstof in de lucht opraakt. Gelukkig wordt het omgekeerde bereikt door assimilatie, vooral in groene planten wereldwijd. Deze organismen nemen CO₂ op en maken weer zuurstof vrij. Zo zal de zuurstofkringloop in balans zijn zolang alle assimilerende organismen op deze aardbol precies even veel zuurstof produceren en CO₂ opnemen als alle ademende organismen het omgekeerde doen.

In werkelijkheid ontbreekt het daaraan. Al lange tijd wordt op of in de buurt van de Mauna Loa op Hawaï het CO₂-gehalte van de atmosfeer bijgehouden. Dat is inmiddels boven 0,04% van de lucht om ons heen. Dat is gelijk aan 400 ppm (delen per miljoen). Het blijkt dat dit gehalte is toegenomen van 315 ppm in 1960 tot meer dan 420 ppm nu. Voor de industriële revolutie was het 280 ppm. Omdat CO₂ een broeikasgas is, moet aan deze stijging snel een einde komen omdat het klimaat nu al overal steeds extremer wordt.

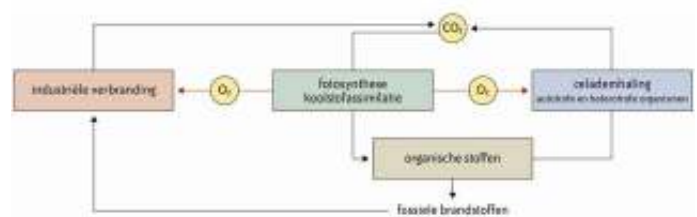
Open en gesloten systemen

Een kringloop zou dus, wereldwijd bekeken, een gesloten systeem moeten zijn waarin de hoeveelheden van alle tussenstadios door de tijd heen ongeveer gelijk blijven.

Vandaar ook dat we niet kunnen spreken van een energiekringloop. De voor het leven noodzakelijke energie komt al miljarden jaren van de zon maar de overvloedige energie, die de aarde aan de nachtzijde uitstraalt de ruimte in, gaat vanzelfsprekend niet terug naar de zon.

Bij deelprocessen geldt een dergelijke balans, vaak juist opzettelijk, niet. In productieprocessen gaat het erom grondstoffen om te zetten in een eindproduct. Dat is een open systeem. In veel gevallen wordt dat eindproduct nooit meer omgezet in de oorspronkelijke grondstof.

Het woord 'circulair' betekent 'als een kringloop' of 'rondgaand' en dat geldt dus niet voor productieprocessen.

Vereenvoudigde zuurstofkringloop

Circulaire economie

In de pers horen we en lezen we steeds vaker over circulaire landbouw, circulaire verpakkingen, circulaire voedselindustrie en nog veel meer van dat soort onbestaanbare zaken. In de verpakkingsindustrie wil men juist zo goedkoop mogelijk, dus met zo weinig mogelijk grondstoffen, zo veel mogelijk verpakkingen maken, die daarna aan de kringloop zullen worden onttrokken. In de boerenbedrijven wil men met zo weinig mogelijk grondstoffen (water, kunstmest, e.d.) zo veel mogelijk productie draaien: veevoer en andere voedselgewassen, siergewassen, vlees, zuivel, eieren. Al die producten keren niet, of althans niet snel, terug in de kringloop.

Je moet dus wel een berg fantasie hebben om in zulke gevallen de term 'circulair' te gebruiken. Strikt genomen is circulariteit tegenstrijdig met productiviteit. Evenwichtige natuurgebieden, zoals misschien hier en daar op aarde nog een enkel gezond regenwoud of koraalrif, hebben een netto productie van precies 0. Daar verlopen alle processen circulair.

Vanzelfsprekend betreft deze redenering slechts de grote lijn. In detail valt er heel wat op af te dingen.

Maar toch...

Gelukkig zijn er ook boeren die zich het lot van natuurgebieden ernstiger aantrekken dan veel van hun collega's. Zij investeren in technieken om minder schadelijke chemicaliën te gebruiken, om minder schade aan de biodiversiteit toe te brengen, om minder ammoniak en methaan te produceren, om minder 'fossiele' energie te verbruiken, om minder water te verspillen. Investerings zijn aanvankelijk altijd duur en leiden in deze gevallen vaak tot een wat lagere productie en dus lager inkomen. Deze boerenbedrijven moeten we uiteraard koesteren. We hebben hen daarnaast ook nog nodig om hun collega's te overtuigen van het belang van een dergelijke werkwijze.

Als we nu besluiten, zoals tegenwoordig vaak gebeurt, om het begrip 'circulair' niet als absoluut te beschouwen maar meer in de betekenis van 'zo dicht mogelijk bij natuurlijke kringlopen, ook al kost het wat', dan bestaat er dus wel degelijk een circulaire economie in al zijn facetten. We mogen hopen dat het steeds meer die kant op gaat doordat steeds meer politici en andere mensen beseffen dat het niet meer anders kan.

Indien onbestelbaar:
F. Eibrink, Operadreef 52, 3845 GP Harderwijk

Inhoud

Van de bestuurstaafel	2
In Memoriam Huib Koopman	2
Bestuur en Werkgroepen	3
Spinnendoder steelt metselspecie	4
Mini-cursussen in 2023	5
Verslagen	5
Amfibieënoverzetactie 2023	7
Een Perentak in een appelboom	7
Verslag FLORON-inventarisaties 2022	8
Wat fladdert daar?	9
Excursies en avonden	10
Het Landgoed De Grote Bunte in Nunspeet in gevaar	14
Circulaire landbouw bestaat niet	15
Agenda	16

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
Afdeling Noordwest-Veluwe
Opgericht 10 mei 1971
Secr.: secretaris@noordwestveluwe.knnv.nl
Sperwerhof 14
3853BV Ermelo
KNNV-website: www.knnv.nl/noordwestveluwe

Agenda

mei

zaterdag	6	Vogelexcursie Eemland hele dag
dinsdag	9	Fotografiewerkgroep avond
woensdag	10	Wandelen met oog voor de natuur Vierhouten
donderdag	11	Cursusavond vlinders
zaterdag	13	Cursusexcursie vlinders
zaterdag	13	Fotografiewerkgroep buiten
dinsdag	16	Floron planteninventarisatie
zaterdag	20	Fietstocht Natuurtuin en Bioboerderij
maandag	22	Monitoring Lijsterlaan
dinsdag	23	Plantenexcursie Kienveen hele dag
woensdag	24	Coördinatorenoverleg
dinsdag	30	Vlinderexcursie Schaarsbergen
woensdag	31	Bestuursvergadering

juni

zaterdag	10	Vogelexcursie Zouweboezem hele dag
zaterdag	17	Excursie Leemputten en Verbrande bos, Staverden
vrijdag	23	Cursusavond planten
zaterdag	24	Cursusexcursie planten Natuurtuin
maandag	26	Monitoring Lijsterlaan

juli

zaterdag	1	Vogelexcursie monding Hierdense Beek
donderdag	6	Op zoek naar Rivierrombout Windesheim
dinsdag	11	Plantenexcursie Leggelderveld
woensdag	12	Wandelen met oog voor de natuur Hierdense Beek
zaterdag	15	Vlinderexcursie Weerribben
donderdag	20	Floron inventarisatie
dinsdag	25	Bestuursvergadering

augustus

zaterdag	5	Vlinderexcursie Noorderheide
woensdag	9	Wandelen met oog voor de natuur Tongeren
zaterdag	12	Vogelexcursie Duursche Waarden hele dag
dinsdag	22	Fotografiewerkgroep avond
zaterdag	26	Fotografiewerkgroep buiten